

Fede dage på Hannæs

Ingvard Jakobsen

Blade af Frøstruplejrens historie. Artiklen sætter historisk perspektiv på Frøstruplejren og behandler forholdet mellem lokale myndigheder; lokalbefolkning og de tusindtallige lejr-gæster.

I slutningen af 60'erne gik den vestlige verdens ungdom amok. I protest mod stivnede undervisnings- og livsformer, den stadig blodigere Vietnamkrig og den øgede oprustning stormagterne imellem, demonstrerede de unge bl.a. ved at lade håret og skægget gro, ved at flytte i kollektiver og ved at afholde happening og musikfestivaler med slogans som "Make love not war" og "give peace a chance" og "flower power". Desuden eksperimenteredes med euforiserende stoffer, hash og alternativ madlavning. Bevægelsen startede i USA med San Francisco som udgangspunkt og kulminerede med Woodstockfestivalen 1969, hvor op imod 450.000 mennesker i kærlighedens og fredens navn oplevede nogle af rockens store navne på en mark uden for den lille by Woodstock.

Men bevægelsen fortsatte, og i sommeren 1970 kom festivalidéen til Danmark omend i mindre format. Foreningen "Det ny Samfund" havde fundet et stykke jord på Hannæs "Trægården" i nærheden af Frøstrup for at afholde en sommerfestival, med den samme målsætning som Woodstock.

Allerede i maj begyndte de lokale aviser Fjerritslev Avis og Thisted Dagblad at interessere sig for sagen. Sidstnævnte avis med overskrifter som "Indianerlejr ved Frøstrup" og "Jamen så bliver Frøstrup jo Danmarks navle i år". Avisen beskrev lejren på følgende måde:



Bygninger i Frøstruplejren.

"Så vidt det har været muligt at få oplyst, skal de unges teltelejr rejses på forfatteren Leo Kari's marker ved Frøstrup. Kari's gård brændte i efteråret, og selv har han ikke været at træffe. Det menes, at han er taget til København. Fra arrangørernes side "Det ny Samfund" er sommerfestivalen et forsøg på at etablere en by med sine egne normer; et stammesamfund, hvor der skal være plads til en del mere end tant og fjas. Planen er; at deltagerne selv medbringer telte og øvrigt udstyr. De slår sig ned på det 40 tdr. land store område, hvor Det ny Samfund sørger får fællesfaciliteter som toiletvogne, skurvogne med håndvaske og brusere, lægetelte, dublikatortelt, telefonboks, foruden store telte til fælles arrangementer:

Film, beat- og jazzkoncerter; og hvad man ellers kan hitte på."

I Hanstholm kommunalbestyrelse var festivalen til diskussion længe før den åbnede. Man diskuterede, hvad det overhovedet var for nogen mennesker, der ville komme, og en af kommunalbestyrelsens medlemmer sluttede diskussionen ved at sige: "Det er farligt på forhånd at klassificere lejrens indbyggere som uønskede langhårede. Så sætter vi os selv i bas. Er de unge yderliggående, er samfundet måske ikke selv helt uden skyld i det."

For at imødekomme enhver skepsis inviterede Det ny Samfund hele kommunalbestyrelsen og kommunens teknikere på besøg.

Lejrens åbning

Lørdag d. 4. juli åbnede lejren, uden nogen form for officiel åbning. Deltagerne ankom bl.a. med særtog til Thisted. På Thisted banegård var flere hundrede mennesker mødt op lørdag aften for at tage imod. I forvejen var det bebudet, at toget ville være festligt pyntet. Men DSB havde nedlagt forbud, og den specielle festivalmelodi, beatgruppen "Blue Sun" havde komponeret, spillede orkesteret ikke ved ankomsten. En af deltagerne mente, at gruppen på det tidspunkt "var kokset ud", efter at have spillet meget længe i toget.

Ifølge Thisted Dagblad var de fleste trætte efter rejsen og slæbte straks deres habengut og husdyr med sig ind i de ventende busser. Flere medbragte skildpadder katte og hunde. Studerende ved Københavns universitet Gilbert Jespersen, sadlede sin hest, "Kaktus", der også var med toget, og red i ensom majestæt i vejsiden fra Thisted til Frøstruplejren, hvortil han ankom halvanden time efter busserne. Han havde haft en dejlig ridetur, sagde han ved ankomsten til lejren. Kun havde han haft svært ved at holde "Kaktus" borte fra de bondegårde, de passerede. Når han tog hesten med, var det fordi han syntes det var synd, at den skulle opstaldes i København, når han tog på ferie.

Om sine bevæggrunde til at deltage lejren fortalte Gilbert Jespersen til avisen at han måske søgte en ny livsopfattelse nye miljømuligheder, og så var han naturligvis også kommet bare for at holde ferie blandt mennesker, han syntes om. Blandt de mere specielle deltagere var lederen a New Eksperimental College i Skyum Aage Rosendahl Nielsen, der sad med et tæppe over skuldrene på en balle halm foran sit telt og glædede sig over solnedgangen.

New Eksperimental College havde sammen med filmskolen i Ketrup lejet et telt for hele perioden. Ifølge Rosendahl Nielsen deltog man for at være med i samværet og for at få positive diskussioner i gang. Også en del af de lokale besøgte lejren på åbningsdagen, bl .a. reservepost Thomas De Lasson fra Frøstrup, der mente det var nogle flinke unge mennesker, der nok så anderledes ud, men at de var præget af hjælpsomhed og venlighed.

Lejren og de lokale

De første dage boede der op imod 700 mennesker i lejren, og de måtte deles om 14 toiletter. Det vakte en del utilfredshed blandt lejrens beboere. De manglende toiletfaciliteter bevirkede bl.a., at mange "trådte af i naturen". Mange lokale besøgte lejren, og et ældre ægtepar oplevede, at da de ankom, blev de mødt af en yngre mand, der sad og forrettede sin nødtørft. Da han så gæsterne, vendte han så forøvrigt provokatorisk forsiden til dem. Der var også affaldsproblemer, ligesom der åbenlyst blev handlet og røget hash.

Alle de her skitserede problemer skabte uro i lokalbefolkningen og flere og flere henvendte sig til de lokale kommunalbestyrelsesmedlemmer, bl. a. Gustav Kaspersen fra Tømmerby, der lovede at tage det op på næste kommunalbestyrelsesmøde og i øvrigt ville komme med et læserbrev om, at man ikke kunne acceptere de forhold, der herskede i lejren.

Under overskriften "Ung opposition og lokalbefolkning mødes i fordragelighed i teltlejren", beskrev Fjerritslev Avis forholdet mellem lejren og de



Fra Frøstruplejren 1970:
Hvor mon skiltet peger
hen?

lokale beboere på følgende måde:

"Teltligerne har taget de lokale beboere i deres favn. Fiskere fra Hanstholm, ja hele Hanherred og Thy kommer jævnligt i lejren. Ikke alene af ren og skær nysgerrighed, men nu også for at lytte til den unge opposition og samtidig få sig en dram eller øl i restaurationsteltet. Hyggeligt er det at høre det djærve Thy- eller Hanherredsmål blande sig med, i de fleste tilfælde, københavnske stemmer.

Sprogvanskelighederne er til dels gensidige. Deltagerne i lejren bruger deres "flip-sprog" og lejrens gæster taler "sort". Men trods dette handicap forstår man hinanden ... Der bliver vist interesse for de lokale beboere, og bemærkelsesværdigt er også, at de snart sagt er de eneste, der kommer gratis ind i lejren. De, der blot går for at være nysgerrige tilskuere, må aflægge entré, men folk, der taler det lokale tungemål, behøver ikke anden legitimation for at slippe for betaling ved indgangen".



Hver dag blev der i lejren afholdt beat- og jazzkoncerter med bl.a. de senere så kendte grupper

Gasolin, Gnags og Burnin Red Ivanhoe, og forstærkerne gik for fuld udblæsning. Musikken kunne høres i flere kilometers afstand. Dette medførte selvfølgelig klager fra vrede beboere. De mange besøgende i lejren gav store trafikale problemer. I det allerede nævnte læserbrev fra kommunalbestyrelsesmedlem Gustav Kaspersen, Tømmerby, stod bl.a.:

"Efter at mine synspunkter; om det ny samfunds lejr har været omtalt i flere aviser; vil jeg gerne præcisere mit standpunkt. Jeg var imod lejren, fordi jeg var bange for; at egnens karakter fuldstændig ville blive ændret. Vi havde i det gamle sogneråd den glæde, at vi kunne blive enige om, at kommunen havde to store aktiver: For det første en arbejdskraftreserve, for det andet naturen. Begge dele søger vi stadig at finde afsætning for. Det har hidtil været let at sælge, men jeg tror det bliver svært. Hvor vi bor ca. 3 kilometer fra lejren, kan vi tydeligt høre musikken larme. Trods gentagne påbud fra politiet om at dæmpe højttalerne, da lejren blev oprettet, udtalte arrangørerne, at kun toiletforholdene begrænsede antallet af deltagerne.



Fra 1970. Politiet på besøg i lejren.



Idyl fra lejren.

Hvorfor er der så ingen begrænsning, når forholdene ikke er i orden på grund af at toiletvogne ikke er leveret. Nøgenbadning foregår ved den ellers så fredelige Madsbøl rende, hvor man hidtil har kunnet gå i stille ensomhed ved hav og klit. Man har indtryk af at arrangørerne mener deltagerne skal have frihed til alt - også til at larme. Er I utilfredse kan I bare sælge lortet og flytte, har en af deltagerne sagt til naboerne. Flere, der har besøgt lejren, har fortalt mig, at hashrygning foregår åbenlyst. Jeg synes lejrlædelsen har svigtet myndighedernes tillid ved ikke at opfylde deres forpligtelser med hensyn til hygiejnen, og de svigter det ansvar; der er ved at samle så mange unge, ligesom ledelsen af Fiolteatret har svigtet. Jeg vil opfordre alle til at være deres ansvar bevidst, og være opmærksom

på den fare der ligger i det frihedsprogram, som man søger at leve efter i lejren”.

Læserbrevet og dets indhold blev selvfølgelig mødt med skepsis af lejrledelsen i Frøstrup. TV-producer John Sylvest, DR, en af lederne bag ”Det ny Samfund”, beklagede kritikken og dermed Gustav Kaspersens indstilling. Han betegnede mange af de påtalte forhold for direkte usande. Hans angreb på larmen fra lejrens højtalere, betegnede John Sylvest for usaglige, og oplyste at støjen lå langt under, hvad dansk støjnævn havde fastlagt som maksimum. Efter klager fra beboerne blev støjen nedsat med 30 decibel og var ikke siden blevet sat i vejret. Toiletforholdene beklagede Sylvest, og oplyste, at før lejren startede havde man kontakt med et svensk firma om opstilling af 5 toiletvogne med 8 klosetter i hver. Men de havde desværre kun modtaget 2. I stedet var der bygget 10-12 interimistiske toiletter. Hvis der blev røget hash i lejren, kunne det ikke forhindres. Det var umuligt at vende lommerne på folk og rode i deres bagage. John Sylvest sluttede med at invitere hele kommunalbestyrelsen, i særdeleshed Gustav Kaspersen, så de med egne øjne kunne se, hvad der foregik. Gustav Kaspersen afslog invitationen med den begrundelse at lejren ikke bød på noget, som kunne fante hans interesse.

Den stadig voksende kritik af forholdene i lejren medførte et møde på Frøstrup Kro med repræsentanter for Thisted Politi, med politimester Jørgen Bodenhoff i spidsen, og ledelsen af sommerlejren. Her blev der gennemdrøftet en række praktiske problemer omkring lejren. Mødets målsætning var at sikre beboerne i nærheden af lejren mere natte og de mange besøgende bedre parkeringsmuligheder. Det sidste ville man søge at løse ved en udvidelse af den eksisterende parkeringsplads.

Fint besøg, besøgsforbud, tyverier og Elverhøj

Imens der tilsyneladende herskede et udemærket forhold mellem lejrledelsen og langt den største part af lokalbefolkningen, der blev bl.a. arrangeret en håndboldkamp imellem håndboldklubben HSH og lejren, der bl.a. havde håndboldlandsholdsspilleren Palle Nielsen, kaldet Palle Vildmand, på holdet, så fortsatte kritikken af forholdene i lejren på bl.a. det hygiejniske og moralske område. Klagerne over musikken fortsatte også, lejrledelsen forklarede støjen med, at der var kommet et nyt orkester til lejren, og de var ikke til at stoppe.



Fra politiets razzia d. 27. august 1970.

Problemet blev løst ved, at ledelsen simpelthen afbrød strømmen. I slutningen af juli måned var beboerantallet i lejren vokset til omkring 2000, og efter pres fra brandmyndighederne blev der i lejren etableret et brandkorps under ledelse af ingen ringere end Palle Nielsen. De mange besøgende turister, en enkelt weekend var man oppe på 7-8000 besøgende, medførte, at

lejrledelsen d. 28. juli indførte et besøgsforbud, der foreløbig skulle gælde i en uge. Forbudet gjaldt dog ikke for amtmand Martensen-Larsen og Hanstholms borgmester Christian Hansen. De to var der dog ikke i embeds medfør, men som privatpersoner, for at orientere sig om, hvad det hele egentlig drejede sig om.

Arkitekt Leo Jespergård, manden der stod bag lejrens opbygning, forklarede sine gæster om lejrens forskellige aktiviteter. Han oplyste, at toiletforholdene nu var bragt i overensstemmelse med myndighedernes krav. Besøget sluttede med, at gæsterne nød en håndbajer i selskab med en del af lejrens beboere.

Lejren fortsatte ufortrødent og de lokale medier kunne berette om en kraftig stigning i tyverier i området, og selv om der ikke var klare beviser, satte mange mennesker stigningen i forbindelse med lejren. Lejren selv blev også udsat for tyveri, Det ny Samfunds pengekasse blev tømt, den indeholdt 1000 kroner. Samtidigt blev der i lejren opført en stor teaterforestilling, ”Elverhøj”, hvor omtrent halvdelen af lejrens beboere medvirkede. Blandt de mere kendte var sangerinden og skuespilleren Maria Stenz, der i en lang periode boede i lejren. Besøgsforbudet blev ophævet i løbet af en uge, og igen strømmede der mange mennesker til Frøstrup.



Hanstholm kommunalbestyrelse afholdt i begyndelsen af august et roligt møde, hvor naturligvis også lejren var på dagsordenen. Igen kritiserede Gustav Kaspersen forholdene. Han tog udgangspunkt i en udtalelse fra Henning Prins, en af lejrlederne, om, at lejren havde fungeret tilfredsstillende, og at alt var gået som ventet, han fortsatte: ”Jeg vil gerne i aften føje til, at alt desværre er gået, som jeg havde frygtet. Vi har fået alle de ubehageligheder; som man kunne vente, når så stor en lejr skulle åbnes på denne måde, altså med adgang for alle og enhver; voksne som mindreårige. Men mest beklageligt er det, at kommunen er blevet kendt i alle landets politikredse. Alene den omgang med hash, der forekommer i lejren, berettiger efter min mening til lukning. Vi gør vore egne unge en dårlig tjeneste ved at have lejren. Jeg beklager endvidere, at lejrledelsen kræver de fastboendes følelser ved nøgenbadning fra offentlig strand og ved scener af blufærdighedskrænkende art.”

Borgmester Christian Hansen opfordrede til en tolerant holdning: ”Det er klart at, at en sådan lejr trækker en del dårlige elementer til sig, men når vi ser bort fra denne kategori, tror jeg såmænd, at vi i det gamle samfund godt kunne lære noget af de helt unge i det ny samfund. Hash skal jeg ikke gøre mig klog på. fordi man bombarderer os med så mange modstridende opfattelser fra såkaldt sagkyndigt hold, men jeg tror; at mange af de unge fra de

usunde københavnske huler har haft godt af opholdet herovre”.

Razzia, kirkebesættelse, folkeophidselse og afslutning
Hele sommeren fik politiet henvendelser om den formodede hashhandel i lejren, og det kulminerede d. 25.8., hvor Morgenavisen Jyllands-Posten åbenlyst i en leder beskyldte politiet, og i særdeleshed politimester Bodenhoff, Thisted, for at se bort fra, hvad lovgivningsmagt, justitsministerium, rigsadvokat og højesteret havde fastsat af regler for indskridning overfor forhandling ”på dette snuskede marked”. Jyllands-Posten skrev endvidere, at salget af narkotika foregik åbenlyst og havde gjort det længe. Vidt og bredt havde denne handelsvirksomhed været omtalt, ligesom det havde været kendt, at politifolk fra Thisted jævnligt havde inspiceret lejren og ikke kunne være uvidende om denne virksomhed. Bodenhoff ønskede ikke at udtale sig.



Den 31/8 1970 besatte aktivister, der alle havde ophold i Frøstruplejr, Hjørdemål Kirke. Fra tårnvinduerne hang lange bannere i forskellige farver.

Få dage efter denne hårde anklage mod politiet i Thisted gav politiet efter for presset og gennemførte en razzia i lejren. Aktionen fandt sted den 28.8. om formiddagen.

Politiaktionen var rettet mod tre boder i lejren, hvor politiet havde formodning om, at der var blevet solgt hash og LSD. En snes betjente deltog i selve ransagningen, mens de øvrige blev uden for lejrens område,

mens undersøgelsen fandt sted. Gennem flere dage havde politiets besøg været ventet, og da en kortege af politibiler om morgenen passerede Aggersundbroen, trådte lejrens efterretningssvæsen i aktion. Kilometer for kilometer blev politiets bevægelser fulgt, til bilerne rullede op på lejrens parkeringsplads.

Under razziaen, der vel varede en times tid, og hvor der i øvrigt ikke blev fundet euforiserende stoffer, blev der råbt mindre pæne gloser efter betjentene, men alt forløb tilsyneladende roligt, indtil der pludselig ved de parkerede biler ca. 100 meter fra lejrudkørselen opstod tumulter, hvorunder et par lejrindbyggere blev anholdt for bl.a. vold mod betjente i aktion og for kølleslag mod en patruljevogn, men de anholdte stak af, den ene med håndjern, som blev fjernet med værktøj, og skjulte sig i lejren, hvor en stor skare forhindrede politiet i at forfølge dem. Aktionen blev afblæst, da en betjent fik et voldsomt slag i nakken. Razziaen blev omtalt i alle landets aviser og i de elektroniske medier, og mange gav udtryk for, at den havde været en stor fiasko.

Dette benægtedes af politimester Bodenhoff, Thisted, der sagde, at ganske vist blev der ikke fundet noget narkotika, men det havde man faktisk heller ikke ventet. Han mente, at lejrbeboerne på forhånd var informeret om politiets planer og havde selv sagt fjernet, hvad der eventuelt måtte være af narkotiske stoffer. Politiet havde hele tiden troet, at muligheden for at beboerne i lejren ville få kendskab til planerne var tilstede, men besluttede alligevel at gennemføre aktionen med det formål at manifestere, at handel med narkotika var ulovlig.

Kun tre dage efter razziaen skete den episode, som sommerlejren i 1970 huskes bedst for, nemlig besættelsen

af Hjørdemål Kirke. Natten til den 31. august besatte 15 unge aktivister, der alle boede i lejren, men iøvrigt ikke havde noget med Det ny Samfund at gøre, kirken. Kirkedøren var stænget og vinduerne blændet med bordpapir, og fra tårnvinduerne blafrede en mængde bannere i forskellige farver. På kirkedøren blev der opsat en skriftelig meddelelse om aktionens formål, der stod bl.a.:

”Hjørdemål Kirke er blevet taget i anvendelse til andet formål end det sædvanlige, og menigheden må undvære den sædvanlige service fra kirken.

Den valgte form er ikke tilfældig. Kirken er blevet kraftigt forskanset og vil ikke kunne tages tilbage uden stærk ydre vold. Erfaringen har lært os, at forsøg på at udbedre de skader; som hovedløs borgerlig politik i Danmark har forårsaget gang på gang er imødegået med direkte vold fra samfundets officielle aktivister; politiet. Dette korps farer hårdt frem i et forsøg på at dæmpe en radikal alternativ politisk udvikling, en udvikling, der bl.a. vil føre til dets afskaffelse. Aktionens formål er at påvise, i hvilken grad statsmagten bygger på falsk autoritet og traditionelt accepteres og adlydes af de politisk set fremmedgjorte indbyggere i Danmark”.

Om eftermiddagen den 31. august samledes der, efterhånden som rygten om besættelsen spredtes, i løbet af ganske kort tid mellem 50-100 personer uden for kirken med det formål at jage aktivisterne ud. Der var bl. a. mødt adskillige fiskere fra Hanstholm op, parat til at gå i aktion.



Pastor Meng Sørensen forhandlede uden større held med aktivisterne.

Den stedlige præst, i. E. Meng Sørensen, forsøgte at berolige de vrede beboere og frarådede dem at gøre forsøg på at drive aktivisterne ud, men de var indstillet på at gøre arbejdet færdigt. Som et kompromis foreslog Meng Sørensen at forhandle med aktivisterne om at komme frem. Fra en stige henvendte han sig til dem gennem et af kirkens vinduer. Han blev mødt med et svar om at nu gjaldt det øje for øje og tand for tand, her skulle der ikke forhandles, revolutionen var begyndt, efterfulgt af et ”fascistvin”. Dernæst blev der knust en rude indefra og skårene haglede ned over sognepræsten, et af dem strejfede ham i tindingen og slog hul på huden.

Denne handling gjorde ikke de i forvejen vrede beboere mildere stemt, de brød kirkedøren op og skaffede sig adgang til kirken. Nogle stålhjelme af den type, der bruges på farlige arbejdspladser, blev fremskaffet i en hast, og et stormløb mod lemmen i kirketårnet, hvor aktivisterne nu havde forskanset sig, blev tilrettelagt. Forinden var den 20-årige Søren Novack, en af lejrlederne i Frøstrup dukket

op og tilbød at forsøge at overtale aktivisterne til at overgive sig, men de vrede beboere frabad sig hans assistance og bad ham om at forføje sig. Det lykkedes, at få lemmen til kirketårnet op, men næsten samtidigt blev hjelmen slået af Hanstholmfisheren Bent Christensen og han fik en række slag, der medførte at han styrtede ned ad trappen, med blod løbende ned over ansigtet. Han blev med ambulance ført til sygehuset i Thisted, hvor han dog straks kunne udskrives. Han havde resten af sit liv tilnavnet "Bent Jernstang". På dette tidspunkt stod det klart for politimyndighederne at tingene ikke kunne klares ved indsættelse af et beskedent antal politifolk fra det lokale område. Der blev rekvireret assistance fra Århus og Aalborg og medens man ventede på, at de skulle komme, udviklede tingene sig til alt held nogenlunde fredeligt ved kirken, hvor de vrede beboere havde indset, at det ikke uden yderligere blodsudgydelse ville være muligt at trænge op i kirketårnet.



Aktivister blev under politibeskyttelse ført ud af kirken til den ventende bus fra Thinggaard, der i dagens anledning blev brugt som "salatfad".

Den næste times tid formede sig stort set som en ordduel mellem aktivisterne og den stærkt voksende tilskuerskare, som nu ikke bare talte lokale folk, men mange langvejs fra. Klokken godt 16 dukkede en helikopter op og skabte forventning om en ny udvikling. Og den kom i form af en politistyrke på ca. 30 politifolk med hunde fra Aalborg. Medens man gjorde klar til aktion med tåregas og værktøj, dukkede en repræsentant for Frøstruplejren op med et "Undskyld jeg forstyrer, jeg kommer fra Frøstruplejren". Han præsenterede sig som journalist Niels Ufer¹) og sagde henvendt til en overordnet politimand, at man ikke i lejren havde kendskab til aktivisternes planer, og at man iøvrigt kun havde hørt om kirkebesættelsen i radioavisen. "Jeg forstår godt at folk er skidegale", tilføjede han og oplyste, at der om en times tid skulle holdes et møde i lejren, hvor man skulle drøfte situationen. Senere dukkede yderligere to udsendinge op, en ung mand og en ung kvinde. Manden Mikael Hagen, henvendte sig til aktionens leder, politimester Bodenhoff og bad om at få tilladelse til at henvende sig direkte til tilskuerne. Den fik han og han sagde: "Jeg er blevet udsendt af lejren. Vi holdt for en time siden et møde, og man har bedt mig fortælle, at vi ikke har det mindste

kendskab til denne kirkeaktion. Vi har ikke ansvar for den og for det forløb, den har fået." Derefter fulgte en række tilråb fra de ophidsede beboere, bl.a. "Vi rydder lejren bagefter". Ved 17-tiden skred politiet til handling. Den lange ventetid havde fremkaldt utålmodighed blandt folk på kirkegården, og det er næppe nogen fejlsvur, når man lægger en god portion sarkasme i de klapsalver, hvormed politifolkene blev modtaget, da de med tåregaspistoler og værktøj rykkede ind i kirken. Politimester Bodenhoff henvendte sig direkte til folkemængden med en henstilling om, at alle holdt sig i ro under aktionen. "Vi er alle interesseret i, at dette bringes til ophør uden vold", tilføjede han. Efter ca. en timestid, kl. godt 18, overgav aktivisterne sig i en sky af tåregas.

Medens aktivisterne fik navne og bopæl registreret af kriminalpoliti inde i kirken, afventede man den sidste politistyrkes ankomst. Politiet ønskede at undgå enhver risiko for selvtægt blandt de tilstedeværende. Først ved 19-tiden nåede forstærkningen frem, og derefter blev de anholdte ført ud enkeltvis med håndfaste greb og igennem et espalier af politifolk. Forinden havde politimesteren endnu engang henstillet, at fjernelsen af aktivisterne fandt sted i fuldstændig ro. Det er vor pligt at beskytte de anholdte, tilføjede han.

I kirketårnet fandt politiet et velassorteret fødevarerlager, tilstrækkeligt til en 14 dage lang belejring. Provianten omfattede også vin og snaps. En utrolig mængde effekter fyldte op i rummet. De anholdte blev kørt bort i en af Thinggårds rutebiler, der midlertidigt fungerede som "salatfad".

Efter kirkebesættelsen vendte de vrede beboere sig mod Frøstruplejren. Knap havde politiet forladt Hjørdemål, før flere hundrede mænd og kvinder satte kursen mod Frøstrup, og kort tid efter kimede det ny samfunds beboere på det nærmeste politiets telefoner ned i forsøg på at få så hurtig og effektiv politibeskyttelse som muligt. Kun få af de lokale beboere kom ind i lejren, inden politiet nåede frem. Der blev ødelagt en mikro-makrobutik, et lysanlæg og en rude. Der var opstået et voldsomt slagsmål med nogle af lejrbeboerne, før omkring 50 betjente kom til stede og bl.a. ved hjælp af hunde fik de to parter skilt. Politiet forhindrede en større folkemængde uden for lejren at komme ind og holdt vagt endnu nogen tid efter, at de ophidsede lokale havde trukket sig tilbage. Allerede aftenen efter var der igen optræk til uro i lejren, da et større antal vestjyske fiskere og lokale beboere strømmede til lejren, men efter at en politipatrulje havde indfundet sig, faldt beboerne til ro. Fiskerne var i løbet af dagen blevet informeret om begivenhederne i Hjørdemål og havde derpå ifølge Jyllands-Posten besluttet at sætte en offensiv ind mod lejren. Det blev altså ikke til noget.

Hele kirkebesættelsen endte med, at aktivisterne blev fængslet i tre uger, og ved retten i Thisted, d. 23. april 1971, dømt for husfredskrænkelser. 13 aktivister fik 25 dagbøder á 20 kroner, mens en fjortende fik 35 dagbøder á 20 kroner. De ti ekstra dagbøder fik han for vold mod en betjent. De dømte skulle endvidere betale 7000 kroner i salær til deres advokat, Jørgen Jacobsen.

Allerede dagen efter besættelsen mødte repræsentanter for lejrledelsen op hos pastor Meng Sørensen med 5100 kroner, der var indsamlet blandt lejrens tilbageværende ca. 300 beboere og som et resultat af en kollektiv bevilling.

Med pengene fulgte en erklæring fra lejrens ledelse:

¹ Avisen Informations udsendte medarbejder. Niels Ufer, der døde 1994, modtog efter sin død Cavlingprisen, der er den fornemste udmærkelse en journalist i Danmark kan få. Han er bl.a. også forfatter til monologeren "Mens vi venter på retfærdigheden", om Tamilsagen.

”Beboerne i lejren forstår den forbitrelse, der har rejst sig i befolkningen ved besættelsen af kirken i Hjørdemål. Man har derved krænkede følelser som lokalbefolkningen bærer overfor noget, der er deres. Vi forstår disse følelser, så meget mere, som vi selv ønsker det respekteret, som vi føler er vort, d.v.s. vor lejr og livsform.”

Fjorten dage efter kirkebesættelsen stoppede Det ny Samfunds sommerlejr i Frøstrup, og såvel foreningen som andre instanser kunne gøre status oven på sommerens begivenheder. En af lejrlederne Mikael Hagen, udtalte sig til Thisted Dagblad efter lejrens afslutning:

”Hvis man skal gøre status i dag, vil jeg sige, at vi stort set har været tilfredse med sommerfestivalens forløb, men jeg vil rigtignok tilføje, at vi var kede af kirkeaktionen i Hjørdemål. Joh, jeg synes egentlig, at vi har klaret skærene på trods af alle handicaps. Hvor mange der har boet i lejren i sommerens løb, har vi ikke tal på og får det næppe heller. Vor kasserer forsøger at pejle sig frem til et omtrentligt resultat, men han siger; at det vil være tre uger at arbejde sig igennem resultatet. Husk på, at mange fik gratis adgang, fordi de ingen penge havde. På et tidspunkt, da lejren var størst boede der ca. 3000 mennesker i den. Nu forestår der en rask oprydningsindsats, der bl.a. skal sikre mod sandflugt. 10-20 mand bliver tilbage i lejren, og et tilsvarende antal vil overvintre på Trægården, der skal genopbygges efter branden. Det ny Samfund har endnu ikke truffet endelig beslutning om ejendommens fremtidige anvendelse, måske skal den omdannes til revalideringscenter.”



Politiet undersøger en af de ulovligt opførte boliger i lejren. 1978.

Også kommunalbestyrelsen i Hanstholm gjorde status efter lejrens afslutning. Borgmester Chr. Hansen fandt det sørgeligt, at et sådant foretagende som sommerlejren i Frøstrup har kunnet påkalde sig så meget interesse i pressen, og havde iøvrigt modtaget flere trusselsbreve, som han naturligvis havde smidt direkte i papirkurven. Borgmesteren kom endvidere ind på Hjørdemålaktionen, og han hæftede sig ved en række henvendelser, der fra økonomiudvalgets side blev rettet til politiet. Dagen efter aktionen mødte tre repræsentanter for lejren hos økonomiudvalget og beklagede begivenhederne i Hjørdemål med en tilføjelse om, at man i lejren ikke havde haft kendskab til aktivisternes planer. Chr. Hansen sagde om lejren iøvrigt:

”Det er rigtigt, at jeg i mange tilfælde udadtil er kommet til at stå som en slags forsvarer for lejren. Ud fra hævdevundne demokratiske principper har jeg udelukkende forsvaret lejren på de punkter; hvor det ville være komplet urimeligt at generalisere . . . Vi må imidlertid huske, at Hanstholm er et nybyggerisamfund, ikke at forveksle med Det ny Samfund. Vi kan ikke tillade os at dømme folk ud fra deres hårlængde. Vi måtte efter min mening give dem en mulighed for at vise, hvad de stod for. Denne chance har

de fået, og jeg skal være den første til at indrømme og beklage, at vore forventninger til de unge mennesker absolut ikke er blevet indfriet”. Borgmesteren sluttede debatten med ønsket om, at det var sidste gang Frøstruplejren stod på kommunalrådets dagsorden.

Hvad der senere fulgte

Den gode Hanstholmborgmesters ønske om, at Frøstruplejren stod på kommunalbestyrelsens dagsorden for sidste gang 10. september 1970, blev bestemt ikke opfyldt. Frøstruplejren sluttede som bekendt ikke med sommerlejren. Som allerede omtalt blev en række lejrdeleger tilbage for at genopbygge Trægården. I kølvandet på lejren udkom der flere bøger om emnet, og i 1971 kom dokumentarfilmen ”Skæve dage i Thy”, der var produceret af det lokale filmselskab Obel film.



Hanstholm Kommune lukkede i februar 1989 for bistandshjælpen til lejrens beboere. Staten oprettede bistandskontor på Frøstrup Kro. Her ankommer en bistandsmodtager til hest.

Efteråret 1970 dukkede der mere permanente bygninger, der stred imod by- og landzoneloven, op. I de næste år blev der også afholdt sommerlejr omend af mindre omfang. Disse blev afholdt uden de nødvendige tilladelser. Den permanente beboelse, der talte ca. 45 bygninger, fortsatte. 1978 opstod der smitsom leverbetændelse i lejren, og debatten blussede op igen. Bl. a. ønskede man lejrens børn fjernet. 1979 erklærede landsretten lejrens bygninger for ulovlige. Beboerne blev idømt dagbøder, indtil de var

fjernet. I de kommende 10 år løb bøddernes samlede sum op i 600.000 kroner, og lejren var gentagne gange truet af en tvangsauktion. Den 15. februar 1989 smækkede Hanstholm kommune kassen i for socialhjælpen til lejrens beboere, som kommunen mente, var klienteksport fra andre kommuner. Socialministeriet oprettede nødbistandskontor på Frøstrup Kro, indtil kommunen efter halvanden måned indstillede sin betalingsboycot. Den 20. februar 1989 sagde Viborg Amt nej til en lovliggørelse af lejren ved at give en zonetilladelse. Lejrens ca. 70 beboere ankede afgørelsen til miljøankenævnet. Den 31. august samme år nægtede nævnet at give dispensation. 1990 nedsatte regeringen en arbejdsgruppe med Lone Dybkjær (Rad.V.) som formand, der arbejdede med 4 modeller for lejren:

- 1) Jævn den med jorden.
- 2) Lad den fortsætte som hidtil.
- 3) Giv den status af forsorgsinstitution.
- 4) Omdan den til en regulær boplads efter reglerne i campinglovgivningen.

Den 2. juni 1995 vedtog folketinget en særlov på samme måde som med Christiania. Staten overtog ansvaret for lejren.

Særloven krævede hegn om lejren, at der blev bygget træk og slip toiletter, og at bygningerne ikke måtte overstige 35 kvadratmeter eller have et støbt fundament,

som gav dem præg af helårsbeboelse. I anledning af 25-året for lejrens oprettelse blev der sommeren 1995 afholdt "Åbent hus". Forholdet til de omkringliggende beboere har igennem alle årene været anspændt. De fik lejlighed til at diskutere i debatprogrammet "Højlands forsamlingshus" på TV-2, i en direkte udsendelse fra Tømmerby-Lild forsamlingshus. I 1992 sendte provinsafdelingen i DR udsendelsen "Frøstruplejren 1992", af Mogens Rasmussen, der skabte en del debat. Bl.a. blev programmet kritiseret for kun at vise de mørke sider ved lejren. Flere fremtrædende politikere har igennem årene besøgt lejren, bl.a. den daværende miljøminister Per Stig Møller (kons.) og fremskridtspolitikerne Kresten Poulsgård. Efter 1970 har en lang række mennesker boet kortere og længere tid i

lejren, og mange har bosat sig på Hannæs, i Thy og Hanherrederne. De har bl.a. etableret sig i nedlagte landbrug og har for de flestes vedkommende et godt forhold til de stedlige beboere. Historien om Frøstruplejren går videre.

KILDER:

Diverse numre af Thisted Dagblad, Fjerritslev Avis, Hannæs Avis. Morgenavisen Jyllands-Posten m.fl.

Frede Rødbro m.fl.: Østholmen, Østerild 1995.

Ellen Gregersen & Ingvard Jakobsen: Hannæs folk og egn, 1995.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1996, side 133-148).